

Kiállta a próbát az új választási rendszer

A leadott szavazatok majdnem teljes körű összesítése után elmondható, hogy az állampolgárok akaratának szabad kifejezését biztosító országgyűlési választások zajlottak Magyarországon vasárnap. Ha pedig az előzetes eredményeket a korábbi választási rendszerre vetítjük, a kormánypártok akkor is a mandátumok legalább abszolút többségét szerezték volna meg. Mindemellett megalapozottnak bizonyult az EBESZ és a Velencei Bizottság korábbi közös véleménye is, amely szerint a választójogi törvény megfelelő alapot teremt arra, hogy 2014-től valóban demokratikus választásokat rendezzenek Magyarországon. A voksolás rendben, komolyabb jogsértések nélkül zajlott, melynek során jól vizsgázott nemcsak az új választási eljárási rendszer, hanem a választási szervek működése is.

A választási eredmények előzetes összesítése szerint a Fidesz-KDNP a parlamenti mandátumok abszolút többségét – vagy éppen kétharmadát – érte el a szavazatok 44,5%-ával az új választási rendszer alapján. Ezzel az eredménnyel a kormánypártok a korábbi választási szisztéma szerint is biztos abszolút többséghez, azaz az összes mandátum jóval több, mint feléhez jutottak volna a törvényhozásban. Ezek alapján kijelenthető, hogy bár a jogalkotó szándéka az új választójogi szabályozás megalkotása során a kormányzati stabilitás erősítése volt, az egyéni képviselői helyek csekély mértékű növelése érdemben nem változtatta meg a parlamenti mandátumarányokat. Ha az előzetes eredményeket a korábbi rendszerre vetítjük, a kormánypártok akkor is a mandátumok legalább 60%-át szerezték volna meg.

Az új szabályozás okai

A képviselői létszám csökkentésének ígérete és igénye, a több évtizedes kritikák, az Alkotmánybíróság által megsemmisített aránytalan választókerületi beosztás, és nem utolsósorban a választójog határon túliakra történő kiterjesztése miatt 2010 után szükségessé vált az elavult jogszabályi környezet átfogó reformja. Ennek következtében a törvényhozás 2011-ben fogadta el az országgyűlési képviselők választásáról szóló törvényt, majd 2013-ban – közel 6 hónapos parlamenti vita és alkotmánybírósági vizsgálat után – az eljárási törvényt. Az elfogadott választójogi törvényt a kormány véleményezésre megküldte a Velencei Bizottságnak és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetnek, melyek arról 2012-es jelentésükben elismerőleg nyilatkoztak, rögzítve, hogy az új törvény „megfelelő alapot teremt arra, hogy valóban demokratikus választásokat rendezzenek Magyarországon”.¹

Így a most vasárnapi választás volt az első, amelyet kizárólag demokratikus körülmények között elfogadott jogszabályok alapján rendeztek.² A választók számára érzékelhető változás volt, hogy a választás egyfordulós lett, az Országgyűlés létszáma pedig 386-ról 199-re csökkent. A választási rendszer azonban alapjaiban nem változott, tehát továbbra is vegyes modellben választják az országgyűlési képviselőket. Minden magyarországi lakóhellyel rendelkező választópolgárnak két szavazata van, amelyből az egyiket egyéni jelöltre (106 egyéni választókerület – többségi elem), a másikat pártlistára (93 országos lista – arányos elem) adhatja le. A 195 338 Magyarországon lakóhellyel nem rendelkező állampolgár egyéni jelöltre nem, csak országos listára szavazhatott.

Új elemek a választási rendszerben

Az új választási rendszernek több új eleme is most vizsgázott. Ilyen volt az igazolással történő szavazást felváltó átjelentkezés, melynek alapján most már mindenki kizárólag a lakhelye szerinti jelöltre szavazhatott, bárhol is adta le voksát az országban. A megkönnyített átjelentkezési eljárásnak köszönhetően a 2010-es 66 802 helyett már 120 552 választópolgár tudott élni szavazati jogával. Először volt lehetőség arra, hogy braille-írásos sablonnal szavazzanak a látássérültek, a mozgáskorlátozottaknak pedig akadálymentesített szavazókörök álltak rendelkezésükre. Szintén először volt lehetőségük szavazni - levélben – a magyarországi lakóhellyel nem rendelkező magyar állampolgároknak, mely a gyakorlatban a korábbi aggodalmak ellenére jól vizsgázott. Az azonosító nyilatkozatok ellenőrzésekor, illetve a leveles szavazatok felbontásakor, számlálásakor jelen lehettek nem csak a Nemzeti Választási Iroda, de a Nemzeti Választási Bizottság tagjai, a pártok és a nemzetközi megfigyelők, valamint a sajtó munkatársai is.³

Szintén új elem, hogy a szavazatszámoló bizottságokba a pártok nem egy, hanem két tagot delegálhattak. Ezért a 2014-es volt az eddigi legjobban felügyelt választás: 40 854 delegált tag felügyelte a szavazást. (Ez tízezerrel több, mint 2010-ben.)

A mostani választáson könnyebben lehetett jelöltet állítani. Az eddigi 750 helyett 500 ajánlás kellett ahhoz, hogy valakiből képviselőjelölt lehessen, úgy, hogy egy választópolgár több jelöltet is ajánlhatott. A 2010-es 810 egyéni jelölt helyett 1548 egyéni jelölt indult. Ez a jelöltek számát tekintve a rendszerváltozás utáni választásokon indulók számához közelít, ugyanis a '90-es években jellemzően 1500 felett volt az indulók száma. A némileg megemelt követelmények ellenére (10 500 helyett 13 500 ajánlás) az országos pártlisták száma (18) „történelmi csúcst” döntött, de ez a szám sem kiugró: a '90-es években is 12-15 között mozgott az országos listák száma. A jelöltek és listák számának 2002-höz, 2006-hoz vagy 2010-hez képest történő megemelkedése tehát inkább annak köszönhető, hogy a 2000-es évekre a pártrendszer koncentrációja felerősödött, míg most az új szabályozás megnyitotta az utat a kisebb pártok jelöltjei előtt is.

Több esetben került a kritikák középpontjába a kampányeszközök használatára – így különösen a plakát-elhelyezési lehetőségekre – vonatkozó szabályozás. A vitát végül az igazságszolgáltatás döntötte el: a Kúria a választási kampányidőszak ideje alatt több, egymásnak ellentmondó határozat után egyértelműsítette a helyzetet, lehetővé téve mindenki számára a szinte korlátlan plakátelhelyezés lehetőségét. A szabályozás emellett egyenlő feltételeket biztosít a televízióban és rádióban történő kampányolásra valamennyi párt számára, valamint eltörölte a kampánycsendet, melynek következtében a szavazás napján a pártok, jelöltek a szavazókörök 150 méteres körzetén kívül szabadon kampányolhattak. Ez nem csak legális formába terelte a választások napján a korábbiakban is működő „door-to-door” kampányt, hanem – egyéb, különös szabályozás híján – szabad utat engedett a web2.0-ás eszközök használata előtt is.

A legtöbb kritika a választási jogszabályok elfogadásának módját, illetve a választókerületek meghatározását érte. A választókerületi határok *rendelet helyett törvényben történő újrarajzolására*

az Alkotmánybíróság 2010-ben hozott döntése miatt volt szükség. A választókerületi határok megalkotására a Velencei Bizottság által lefektetett kritériumokra, valamint a magyar közjogi hagyományokra – pl.: választókerületi határ nem léphet át megyehatárt – tekintettel került sor. Így már nem fordulhat elő olyan extrém aránytalanság, mint a korábbiakban, ahol két körzet között a választópolgárok számát tekintve akár 300%-os eltérés is volt.⁴ Az új szabályok szerint a választókerületek nagysága nem térhet el az átlagostól 15%-nál nagyobb arányban, ha pedig a 20%-ot meghaladná, akkor a jogalkotónak kötelessége módosítani a határokat.

A magyar választási rendszer és a nemzetközi környezet

Minden választási rendszert az arányosság és a kormányzati stabilitás szempontjaival szokás vizsgálni. A legtöbb rendszerben megjelennek különböző – kisebb vagy nagyobb – torzító elemek, amelyek a stabil kormánytöbbség előmozdítását szolgálják. Erre a legjobb példa Görögország, ahol a legtöbb szavazatot szerző pártlista prémiumként automatikusan megszerez 50 képviselői helyet a 300 fős görög parlamentben. Ily módon 2012-ben a szavazatarány szempontjából 29%-ot szerző, győztes párt a mandátumok 44%-ához jutott. Az EBESZ jelentése a rendszert elfogadhatónak és támogatandónak tartotta, hiszen elősegíti a kormányozhatóságot.⁵

A tiszta többségi rendszerre a hagyományos példa az angol Képviselőház, melynek 650 tagját egyszerű többségi rendszerben választják. A szavazatok mandátumra váltásánál ez a megoldás is hasonló arányokat mutat. Így a győztes párt 2001-ben az országos szavazatarány 40,7%-val a mandátumok 63%-át, 2005-ben az országos szavazatarány 35,2%-ával a mandátumok 55%-át, míg 2010-ben az országos szavazatarány 36%-val a mandátumok 47%-át szerezte meg. Míg az Amerikai Egyesült Államokban az elnök személyéről elektorok döntenek, a választópolgárok a jelöltek közötti választással azt dönthetik el, hogy egy adott állam elektori helyeit ki nyeri meg. Amennyiben egy jelölt győz az egyik államban, akkor általánosságban az adott állam összes elektori szavazatát megnyeri. Ily módon az is előfordulhatott, hogy egy jelölt több szavazatot kapott az összes állam tekintetében, mégsem nyerte meg az elnökválasztásokat (pl.: 2000-ben Al Gore). Az USA kapcsán érdemes megemlíteni a képviselőházi és szenátusi választásokat, ahol szintén relatív többséges, egyfordulós rendszerben történik a képviselőkre és szenátorokra történő voksolás – sőt, a képviselőházi választások kapcsán olyan körzetre is számos példa akad, ahol az induló jelölttel szemben egyszerűen nem indul ellenjelölt. Így történhetett meg, hogy például a „hivatalosan” jobboldali sikert hozó 2012-es képviselőházi választásokon a republikánusok a leadott szavazatok 47,6%-ával majdnem 54%-os mandátumarányt értek el, míg a demokraták bár a szavazatok relatív többségét, 48,8%-ot értek el, mégis kisebbségbe kerültek a mandátumok 46%-ával.⁶

A felsorolt példák rávilágítanak arra, hogy a megjelenő nagyobb torzítások jelentős különbséget eredményeznek a szavazatarány és a mandátumban mérhető végeredmény között, ugyanakkor a többség és kormányozhatóság preferálása még ilyen mértékű eltéréseknél is nemzetközileg elfogadott gyakorlat, ami ellen sem a Velencei Bizottság, sem az EBESZ nem emel kifogást. A magyar rendszer hagyományosan a középutat követi, melyben mind a többségi elem, mind az arányosság szerephez jut.

---

¹ EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) AND OSCE OFFICE FOR DEMOCRATIC INSTITUTIONS AND HUMAN RIGHTS (OSCE/ODIHR) JOINT OPINION ON THE ACT ON THE ELECTIONS OF MEMBERS OF PARLIAMENT OF HUNGARY, [49.] Strasbourg, 2012. június 18.

<http://www.osce.org/odihr/91534?download=true>

² A korábbi választójogi törvényt 1989-ben, a választókerületek határait meghatározó minisztertanácsi rendeletet 1990-ben fogadták el.

³ Ve. 258.§, 288.§

⁴ Pest megye 12. OEVK [Szigetszentmiklós]: 74 ezer fő, Veszprém megye 06. OEVK [Veszprém]: 27 ezer fő

⁵ EUROPEAN... 7. o.

<http://www.osce.org/odihr/92460?download=true>

⁶ Statistics of the presidential and congressional election of November 6, 2012. Compiled from official sources by Karen L. Haas, Clerk of the House of Representatives. Washington, 2013

<http://history.house.gov/Institution/Election-Statistics/2012election/>